

Salsa!.doc⁴

JAARGANG 10 | MAART 2014
DRIEMAANDELIJKE UITGAVE

I N H O U D

Leuvense toponiemen en steun voor Itinera Nova	1
Nieuwjaarslezing over straatnaamgeving	2
Het leven en de dood achter de straatnamen	4
Straatnamen in Leuven – een overzicht	6
Hoe komt een nieuwe straatnaam tot stand?	7
Activiteiten van Salsa! vzw	8

NIEUWSBRIEF VAN DE VRIENDEN VAN HET LEUVENS STADSARCHIEF

Leuvense toponiemen en steun voor Itinera Nova

Het nieuwe werkingsjaar is ondertussen al een kwartaal ver en het stadsarchief heeft al twee publieksactiviteiten achter de rug en een volgende op komst. Hoog tijd dus voor een Salsa!-nieuwsbrief om de vrienden van onze archiefwerking op de hoogte te houden.

Fonds Inbev-Baillet Latour steunt Itinera Nova de komende drie jaar

Op zaterdag 15 februari werden de vrijwilligers van het stadsarchief naar goede gewoonte getrakteerd op een gezellig samenzijn met lunch. Dit keer was er meer reden om het glas te heffen dan alleen het begin van een nieuw jaar. De vrijwilligersbijeenkomst werd namelijk vooraf gegaan door een persconferentie in het historisch stadhuis. Het nieuws dat we wereldkundig konden maken was dan ook bijzonder en verheugend. Nadat een werkgroepje vrijwilligers samen met het stadsarchief verleden jaar een subsidieaanvraag voor de continuering van het digitalisering- en ontsluitingsproject Itinera Nova indiende bij het Fonds Inbev-Baillet Latour, ontvingen we eind december de blijde mare dat deze aanvraag gehonoreerd was. Van 2014 tot 2016 financiert het Fonds in totaal € 95.000 voor technische en werkingskosten van het project. Dat zal ons toelaten om aan het einde van die drie jaar alle registers van de Leuvense schepenbank integraal gedigitaliseerd te hebben. Ook kan de software voor het inhoudelijk ontsluiten van akten uit de schepenbank uitgebreid en geupdated worden.

Voor de officiële mededeling van dat nieuws kwam baron Jan Huyghebaert, voorzitter van het Fonds Inbev-Baillet Latour, zelf naar Leuven. Hij vertelde de talrijk aanwezige vrijwilligers en geïnteresseerden dat de grote betrokkenheid van vrijwilligers bij Itinera Nova de doorslag had gegeven voor deze positieve beslissing. De Raad van Bestuur van het Fonds vond het een uitgelezen kans om ook eens in een andere type cultuurproject met grote maatschappelijke relevantie te investeren dan de restauratie van kunstobjecten van nationaal belang, waarin het Fonds een lange traditie heeft. Burgemeester Louis Tobback gaf van zijn kant te kennen dat met deze driejarige externe subsidie een 'point of no return' bereikt was voor Itinera Nova en ook voor de personele ondersteuning die de stad zelf eraan geeft. Hij herhaalde ook zijn vaste overtuiging dat het toegankelijk maken van de schepenakten als bron voor historisch onderzoek ervoor kan zorgen dat onze kennis over de geschiedenis van Leuven en Brabant in de toekomst op menig punt verfijnd kan of bijgesteld zal moeten worden. Namens de groep van inmiddels al meer dan 50 vrijwillige medewerkers aan Itinera Nova had Claire Dejaeger voordien al geschetst hoe belangrijk het project ook voor elk van hen is en dat ze zich zeer gewaardeerd en aangemoedigd voelen door deze financiële injectie in het project. (beeldimpressies van deze bijeenkomst zijn te bekijken op de Leuvense stadsblog <http://leveninleuven.be/?s=itinera+nova>) Na de toespraken en een korte aperitiefreceptie trokken de vrijwilligers samen met schepen Denise Vandevoort en baron Huyghebaert naar het stadsarchief, waar nog toelichting gegeven werd bij de diverse vormen van vrijwilligersinzet.

> > Daarna was het tijd voor de lunch in de vorm van een uitgebreid en fel gesmaakt koud buffet.

Erfgoeddag 2014 in het teken van toponiemen

Enkele weken voordien, op zaterdag 25 januari, hadden alle Salsa!-leden en archiefgeïnteresseerden al verzamelen geblazen voor de Nieuwjaarslezing die het stadsarchief voor de derde keer organiseerde. Het thema was dit keer straatnaamgeving. Een uitgebreid verslag vindt u verderop in deze nieuwsbrief.

Het stadsarchief blijft dit onderwerp ook nog verder bespelen. Om te beginnen is er de tentoonstelling die vanaf Erfgoeddag (zondag 27 april) in het historisch stadhuis zal staan over Leuvense pleinen, hun rol en betekenis voor de stad en hun rijke geschiedenis. Voor meer informatie verwijzen we graag naar de Leuvense programmabrochure van Erfgoeddag. Wie op Erfgoeddag niet de gelegenheid ziet om de tentoonstelling te komen bezoeken, kan ook in de loop van de twee weken nadien nog in het stadhuis terecht. Op de laatste dag heeft er in de namiddag

ook een publieksdebat over straatnaamgeving plaats in de raadszaal. Dan zal de Leuvense toponiemenbank, een nieuw initiatief van Salsa! en het stadsarchief, eveneens kort worden voorgesteld. Het is de bedoeling dat deze online-databank de komende maanden inhoudelijk gevuld wordt met gegevens uit alle beschikbare compendia en publicaties over Leuvense straatnamen en toponiemen. Mocht u interesse hebben om hieraan mee te werken, meld u dan zeker bij het stadsarchief.

MARIKA CEUNEN

Nieuwjaarslezing over straatnaamgeving

Naar goede gewoonte organiseerde het stadsarchief in januari een publieksmoment over een archiefgerelateerd thema. Dit jaar had de Nieuwjaarslezing plaats op zaterdag 25 januari in het Auditorium van Tweebronnen en was het thema de straatnaamgeving in Leuven.

Dat thema lijkt op het eerste gezicht misschien wat merkwaardig, maar het stadsarchief heeft op diverse manieren te maken met de Leuvense straatnamen. Vooreerst uiteraard omdat alle verslagen van de gemeenteraad sinds 1830 er bewaard worden en dus ook alle beslissingen die Leuven ooit officieel nam inzake de naamgeving van straten en pleinen op zijn grondgebied. Daarnaast beheert het stadsarchief ook enkele toponymische collecties, die werden aangelegd door onderzoekers en Leuvenkenners die de plaatsaanduidingen uit oudere bronnen optekenden en trachtten te verklaren. Ook kaarten en plannen van de stad en haar vroegere uitzicht bieden op dit vlak heel wat informatie, evenals de gretig verzamelde prentbriefkaarten van Leuvense straten, pleinen en monumenten. Tenslotte is de stadsarchivaris ook lid van het comité toponymie, die het schepencollege adviseert bij het geven van nieuwe straatnamen. Daarbij wordt getracht om de oude toponiemen die ooit voor een bepaalde plaats gangbaar waren indien mogelijk levend te houden door er hedendaagse straatnamen op te baseren.

Reden genoeg vond men bij het stadsarchief om aan het thema straatnamen eens een lezing en een panelgesprek te wijden. Na de verwelkoming door schepenen Denise Vandevort, bestond het eerste deel van de bijeenkomst dan ook uit een lezing door stadsarchivaris Marika Ceunen. Zij gaf toelichting bij (de evolutie in) de wet-

geving ter zake en schetste de Leuvense procedure om straten en pleinen in de openbare ruimte van een officiële naam te voorzien (pagina 5). Vervolgens kregen de ca. 100 aanwezigen een vergelijkend perspectief op het thema aangeboden vanuit de Nederlandse zusterstad 's-Hertogenbosch. Jan Poelstra, voorzitter van

de straatnaamcommissie van Den Bosch, lichtte immers op zijn beurt toe volgens welke procedure er in de hoofdstad van Noord-Brabant tewerk gegaan wordt wanneer een nieuwe straat een naam moeten krijgen of een bestaande straatnaam – eerder uitzonderlijk – gewijzigd wordt.

Opvallend was vooreerst dat het stadsbestuur zich bij onze Noorderburen quasi volledig onthoudt van inmenging in de besluitvormingsprocedure en het vaststellen van de meest geschikte nieuwe straatnaam volledig overlaat aan de straatnaamcommissie. Daarin zetelen naast de stadsarchivaris en collega-ambtenaren van de dienst ruimte, infrastructuur en cultuur ook externe experts. De commissie legt haar oor te luister bij de betrokken bewoners van de straat in kwestie (als die er al zijn) en bepaalt vervolgens een advies aan het gemeentebestuur, dat zo goed als altijd omgezet wordt in een formeel besluit. Soms gaat de commissie ter plaatse om met de bewoners te overleggen. Zo werd het voorbeeld gegeven van een kleine woonkern die door de aanleg van een kanaal in twee aparte delen opgedeeld werd en waarvan een van beide een nieuwe wijknaam moest krijgen. Daar is na info- en overlegmomenten met de bewoners dan samen een voorstel voor uitgewerkt. Een minder geslaagde ervaring had de commissie in Den Bosch na haar oproep om voorstellen in te dienen voor de naam van een nieuwe brug. Meer dan duizend reacties kwamen er. Bij zoveel verschillende voorstellen van Boschenaars moest de commissie uiteindelijk toch zelf de knoop doorhakken; waardoor bijna alle reageerders ook teleurgesteld waren, omdat hun idee het niet gehaald had.

Afsluitend was er als derde onderdeel van de voormiddag een panelgesprek gemode-reerd door Klaas Jaap van der Meijden (Resonant & secretaris Deelraad Erfgoed) met als panelleden: Marc Carnier (voorzitter van het comité toponymie), Rob Belemans

(voorzitter van de Deelraad Erfgoed), Jan Poelstra (voorzitter van de straatnaamcommissie van Den Bosch), Rob van de Laar (stadsarchivaris en lid van de straatnaamcommissie van Den Bosch) en Marika Ceunen (stadsarchivaris en lid van het comité toponymie). De Nederlandse panelleden vertelden dat wijziging van straatnamen in de historische binnenstad van Den Bosch bijna nooit voorkomt, maar dat er de voorbije decennia wel uiteraard een groeiende nood was aan nieuwe straatnamen in woonuitbreidingsgebieden van de stad, op bedrijventerreinen en voor nieuwe verbindingswegen. Het vernoemen van straten naar personen gebeurt daarbij eerder uitzonderlijk. Tegelijk stelde de adviescommissie na verloop van tijd toch ook vast dat de voorraad lokale toponiemen niet onuitputtelijk is. De Leuvense panelleden herkenden dat probleem helemaal. Een duidelijk verschil tussen beide steden (en landen) inzake historische achtergrond van de straatnaamgeving is uiteraard wel dat er in Nederland nooit nood is geweest aan een collectieve vernederlandsing van de Franse straatnamen. Dat was in Nederlandstalig België in de periode vanaf de jaren 1950 juist de reden om voor de straatnaamgeving een bovenlokaal wettelijk kader (lange tijd met bindend advies van provinciale expertencommissies) te voorzien. Eerst sinds enkele decennia is de straatnaamgeving bij ons een autonoom bevoegdheidsdomein van het lokale bestuur geworden, dat met geen enkel advies meer moet rekening houden. Voor de omgang met die bestuurlijke vrijheid moet af en toe nog leergeld betaald worden.

De manier van advies verlenen aan het stadsbestuur en van inspraak vanuit de lokale bevolking verschilt wel grondig in beide steden. In Den Bosch is er slechts één adviescommissie, die samengesteld is uit externen en ambtenaren. Deze commissie organiseert ook de manier van

inspraak hebben voor de bevolking. De gemeenteraad neemt op basis van het advies de politieke beslissing, maar die volgt in de regel altijd het advies. In Leuven is er een adviescommissie met vergelijkbare gemengde samenstelling die suggesties doet voor de principebeslissing van de gemeenteraad. Dan is er een dubbele weg van inspraak: enerzijds voor de bewoners van de straat in kwestie via het openbaar onderzoek (met enkel de mogelijkheid om een formeel bezwaarschrift in te dienen); anderzijds via het verplicht in te winnen maar niet bindende advies van de culturele raad (namens alle Leuvenaars). Daarna volgt de definitieve beslissing door de gemeenteraad. Er valt voor Leuven dus misschien iets te leren van de zusterstad in verband met het moment waarop inspraak vanuit de bevolking mogelijk gemaakt wordt. In Leuven is de burger eerst aan zet nadat de gemeenteraad al een principebeslissing genomen heeft, die enkel nog bekrachtigd moet worden. Inspraak is bijgevolg altijd negatief gekleurd en resulteert automatisch is een vorm van protest tegen de al principiële gemaakte keuze van het bestuur. In Den Bosch wordt de burger helemaal aan het begin van de adviesprocedure gehoord (iedereen kan er zich ook wenden tot de adviescommissie), waardoor het contesteren van een naamskeuze vaak gewoon vermeden wordt. Bovendien kan de burger op die manier ook zelf suggesties doen voor toekomstige straatnaamgeving.

Tegelijk was er vanuit beide commissies ook de absolute nuancering dat straatnaamgeving zelden een item van groot maatschappelijk gewicht is. Doorgaans liggen inwoners er niet echt wakker van (temeer omdat er bij nieuw aangelegde straten vaak nog niet veel bewoners zijn en er ook geen bestaande naam moet 'opgeofferd' worden). Desondanks bleek na afloop van het panelgesprek dat er bij het aanwezige publiek toch wel vragen leefden. Deze Nieuwjaarslezing van het stadsarchief maakte dan ook duidelijk dat een vervolg in de vorm van een publieksdebat over dit thema zeker welkom is.

ROB BELEMANS

Op zaterdag 10 mei heeft het publiek de gelegenheid om zelf suggesties te doen en vragen te stellen over de straatnaamgeving in Leuven. Zie voor meer info pagina 8.

Het leven en de dood achter de straatnamen: lokale verzetsstrijders in het Wilselse straatbeeld

Straatnamen zijn vaak mislukkingen. Zij zijn bedoeld om de herinnering aan belangrijke figuren of momenten levend te houden, maar voor de meeste mensen zijn zij niets meer dan een praktisch oriëntatie-instrument. Bij de inwijding van een straatnaam kan wel eens plechtig worden stilgestaan bij de figuur of het moment in kwestie, maar al snel daarna kwijnt de herinnering weg. Oudere generaties worden door jongeren vervangen, nieuwe inwijkelingen verrijken het straatbeeld maar bemoeilijken ook een ononderbroken lokale herinnering.

Een probleem hoeft dat niet te zijn. De figuren in kwestie zijn immers niet noodzakelijk met de buurt zelf verweven en zij hebben vaak ook een andere toegang tot de publieke herinnering. Dat Leo Darte tussen 1921 en 1930 burgemeester van Heverlee was, komen mensen niet in de eerste plaats te weten via het straatnaambordje – daarvoor moeten de kleine lettertjes al worden gelezen – maar omdat zij hem ontmoeten in een publicatie of een website over de geschiedenis van de gemeente. Nog duidelijker is dat het geval met een figuur als Pieter De Somer, die behalve een centraal plein ook een standbeeld heeft en zowel nationaal als internationaal gememoreerd wordt als een eminent viroloog en een progressief intellectueel.

Voor sommige historische figuren is deze straatnaam echter zowat de enige link met de actuele publieke sfeer. Wanneer die link haar betekenis verliest, verdwijnen zij ook uit het collectieve geheugen. Nochtans kan het daarbij gaan om mensen die een dergelijke publieke herinnering – en zeker de herinnering van de buurt waar ze hebben gewoond – ten volle hebben verdiend. Zij hebben dan wel geen officiële ambten bekleed, geen grote ontdekkingen gedaan, geen blijvende kunstwerken gecreëerd – maar zij hebben zich geëngageerd voor wat enigszins ouderwets ‘het vaderland’ heet en hebben dat engagement met de dood bekocht. Ik heb het natuurlijk over de

‘weerstanders’ uit de Tweede Wereldoorlog, die hier en daar in het Groot-Leuvense straatbeeld opduiken. Vooral Wilsese beschikt over een relatief hoge concentratie aan dergelijke straatnamen. Toch is het helemaal niet zeker of de Wil-

woner vertelt tijdens straatfeesten nog wel eens over deze verzetsfiguur, die hij als klein kind heeft gekend. Eenmaal ook deze laatste getuige wegvalt, zal Louis Wouters alleen nog maar een straatnaam zijn. Iets beter vergaat het Louis’ naamgenoot Albert, aan wiens lotgevallen al vlak na de Bevrijding een boekje werd gewijd – en die recenter ook ruime aandacht heeft gekregen in een publicatie van Marc Verschooris. Het verhaal van Albert Wouters is dan ook bijzonder pijnlijk. De bewoners van de Hollestraat, waar hij woonde, hadden al vlagjes opgehangen voor de terugkeer van deze lokale held

selse bevolking daardoor meer weet over haar oorlogshelden dan de bevolking van, pakweg, Wijgmaal of Kessel-Lo. Neem nu Louis Wouters. Ooit is hij belangrijk genoeg bevonden om een deel van de Puttebroekstraat om te dopen tot Louis Woutersstraat. Een oudere straatbe-

toen zij vernamen dat hij tijdens de Bevrijding gesneuveld was. De Hollestraat was dan ook de eerste Wilsese straat die – in januari 1945 – de naam kreeg van een lokale ‘weerstander’. Sindsdien heet ze dus Albert Woutersstraat. Maar zelfs in deze straat lijkt het verhaal van Albert

Wouters nauwelijks voort te leven. Hoezeer het verhaal ook tot de verbeelding van jonge kinderen zou kunnen spreken, toch wordt het niet verteld in de school die in deze straat is gelegen.

Waar dergelijke betreuenswaardige gaten in de lokale collectieve herinnering vallen, is een taak weggelegd voor lokale historici en heemkundigen. Zij kunnen ervoor zorgen dat het historische leven achter deze straatnamen opnieuw zichtbaar wordt. Vermoedelijk zullen ze daarbij vaststellen dat deze jongens niet uitsluitend heroïsche daden hebben verricht, misschien zelfs dat hun idealen niet 'zuiver' vaderlandslievend of democratisch waren – maar tenminste kunnen zij hen voor de anonimiteit helpen behoeden.

Wie deze taak wil aanvatten, staat echter voor een belangrijk bronnenprobleem. Het gaat hier om jongens die gestorven zijn nog voor zij veel archivalische sporen hebben kunnen achterlaten. De verzetsbewegingen waar zij deel van uitmaakten, waren informele structuren die om vanzelfsprekende reden geen uitgebreide dossiers aanlegden van hun leden. Dat zij bovendien in een gemeente woonden die intussen is opgeslorpt in een grotere fusiegemeente, helpt ook al niet echt. Toch bevat het Leuvense stadsarchief

bronnen die de onderzoeker al een eind op weg kunnen helpen. Meer bepaald de goed bewaarde Notulen van het College van Burgemeester en Schepenen vormen een te weinig geconsulteerd kleinood. Aangezien het College bevoegd was voor straatnaamgeving is elke wijziging in dit domein er gedocumenteerd en gemotiveerd. In het geval van Albert Wouters ging met deze motivatie zelfs een vrij uitvoerige beschrijving van zijn engagement tijdens de oorlog en zijn dramatisch overlijden gepaard (collegevergadering 27 januari 1945). Bij de andere negen Wilselse weerstanders die een straatnaam hebben gekregen blijft de informatie beperkt tot het Duitse kamp waar zij de dood hebben gevonden (met in dat geval de sterfdatum) of waar zij het laatst gesignaleerd werden. Voor diepgravend biografisch onderzoek naar deze figuren zijn de Notulen derhalve niet de meest geschikte bron – daarvoor is verder onderzoek vereist in onder meer de archieven van de Dienst Oorlogsslachtoffers – maar zij geven in al hun beknoptheid wel een levendig beeld van de context waarin de verkozen politieke elite van een kleine dorpsgemeenschap de wil uitsprak haar helden blijvend te eren. Zo leren we er dat naar aanleiding van de nieuwe straatnamen op 29 juni 1947 een officiële her-

denkingsplechtigheid werd geprogrammeerd waar een gelegenheidslied zou worden gezongen en een gelegenheids-gedicht zou worden voorgedragen (collegevergadering 5 juni 1947). Ondanks de socialistische signatuur van het gemeentebestuur werd de plichtigheid voorafgegaan door een eucharistieviering.

Door deze vergeten bron weer op te diepen en als uitvalsbasis te gebruiken voor verder biografisch onderzoek kunnen historici en heemkundigen opnieuw een stem te geven aan jongens die hun verhaal nooit zelf hebben kunnen vertellen. Zo zouden zij de straatnamen toch nog hun oorspronkelijke doel kunnen helpen bereiken. En ze zouden de aanzet kunnen geven tot onderzoek naar de vele Leuvense mannen en vrouwen die ondanks hun engagement in het verzet zelfs nooit een straatnaam hebben gekregen.

MARNIX BEYNEN

Voor wie meer wil weten zien: Marnix Beyen, Alleen nog maar een straatnaam? Verzetshelden in de Wilselse herinneringspolitiek, in *Tijd-Schrift*, 2, nr. 1, 2012, 23–35

Straatnamen in Leuven – een

Het netwerk van openbare straten en pleinen in Leuven (centrum en deelgemeenten) telt momenteel in totaal 925 officiële straatnamen. Wie ze overzichtelijk bij elkaar wil zien, kan sinds enige tijd gratis het Centraal Referentie Adressen Bestand (CRAB) van GIS-Vlaanderen raadplegen¹. Dat is een databestand, beheerd door het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen van het Vlaams Gewest, met daarin onder andere alle 80.000 officiële straatnamen, alfabetisch geordend per gemeente. Als we de deel-lijst voor Leuven een beetje analyseren, komen er allerlei interessante feiten naar voren.

Verscheidenheid troef

Grammaticaal zijn bijna alle straatnamen samenstellingen waarvan het tweede lid iets zegt over de aard van de locatie en het eerste (bepalende) lid ervoor zorgt dat de samenstelling specifiek wordt. Bij de naam Kerkstraat zegt het tweede lid 'straat' ons dus dat het gaat over een eenvoudige verharde weg (en geen laan of dreef met bomen, geen brede steenweg buiten de bebouwde kom, geen lei of gracht langs een waterloop, enz.) en het eerste lid 'kerk' zorgt ervoor dat deze samenstelling specifiek verwijst naar de verharde weg die leidt naar de kerk of waaraan de kerk gesitueerd is (in tegenstelling tot de Molenstraat, de Schoolstraat, ...). Zoals elders komt er ook in Leuven een grote diversiteit aan naamtypes voor op basis van het tweede, bepaalde lid van de samenstelling. De meeste daarvan verwijzen rechtstreeks naar een type van openbare weg of publieke ruimte. Bijgevoegde grafiek laat zien dat het straattype (42%) duidelijk overheerst, gevolgd door laan-benamingen (21%). De straatnamen van het type weg (6%), plein (5%) en pad (5%) vormen een derde groep; gevolgd door gang, berg, steenweg, dreef, hof en vest, die elk slechts 1% tot 3% van het Leuvense straatnamenarsenaal uitmaken. Slechts enkele straatnamen in

Leuven zijn samenstellingen met wijk, baan, veld, bos, singel, delle/dal, poort, markt, gaard, park en dijk als tweede lid. En dan is er nog een hele reeks type-aan-

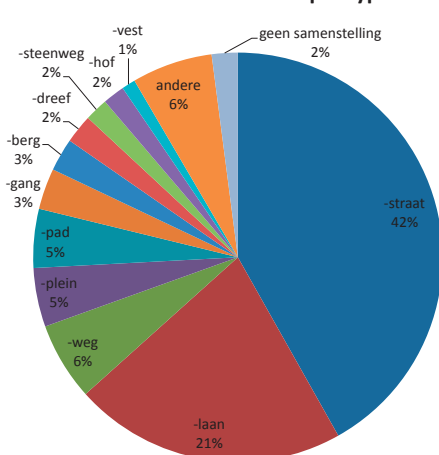
komen hier eveneens frequenter voor dan gemiddeld. Omgekeerd zijn samenstellingen met -dreef en -baan in Leuven ondervertegenwoordigd.

Personencultus

Straatnamen die vernoemd zijn naar personen vormen een aanzienlijk deel van het Leuvense arsenaal. Meer dan een kwart van alle Leuvense straatnamen (minstens 245, i.e. 26,48%) is gebaseerd op een persoonsnaam. Lokale politici en religieuzen, verdienstelijke kunstenaars

Leuvense straatnamen per type

duidingen die slechts één keer voorkomen: kouter, broek, rij, blok, gracht, oase, hout, brug, esplanade, meer, dries, tunnel, donk, land, poel, kom.

Als we de Leuvense spreiding van de straatnamen over de meest voorkomende types vergelijken met het Vlaamse gemiddelde², vallen er een paar zaken op. Het type-sstraat is in Leuven ook overheersend, maar toch beduidend minder frequent dan gemiddeld in Vlaanderen (51%). Leuven heeft daarentegen een uitgesproken voorkeur voor laan-namen, die hier dubbel zoveel voorkomen (gem. in Vlaanderen 12%). Leuven heeft ook opvallend veel pleinen (Vl. gem. 2%) en -steenwegen (Vl. Gem. 1%). De straatnamen samengesteld met -pad, -berg en -gang

en wetenschappers en adellijken vormen daarbij de belangrijkste categorieën. Bij een kleine minderheid (27, i.e. 11%) van deze straatnamen is ook een functieaanduiding of titel aan de naam toegevoegd, zoals bijvoorbeeld bij de Adjudant Harboortstraat, de Baron D'Eynattenstraat, het Kardinaal Mercierplein, de Pastoor Eralystraat en de Koning Leopold I-straat. De man-vrouwverhouding (93% vs. 7%) bij straatnamen die de nagedachtenis van een persoon eren is absoluut onevenwichtig. Slechts 17 Leuvense straatnamen verwijzen naar de voor- of familienaam van een vrouw. Een meerderheid daarvan zijn bovendien heiligennamen. Het glazen plafond is dus bijzonder zichtbaar op het stratenplan, ook in Leuven. Misschien

overzicht

kan het stadsbestuur een voorbeeld stellen voor Vlaanderen en vanaf nu jaarlijks 5 straatnamen die vernoemd zijn naar inmiddels nobele onbekende heren van stand vervangen door namen van recent overleden straffe madammen. Als de gemeenteraad dat twee legislaturen onafgebroken zou volhouden, is de verhouding toch al op 70% mannen – vs. 30% vrouwenamen in het straatbeeld geraakt. Misschien is het haalbaar om

alvast eens te beginnen bij de heren die in Leuven met twee straatnamen vereerd worden: Erasme Ruelenspark en -vest, Frans Nackaertsplein en -straat, Kardinaal Mercierlaan en -plein, Koning Albertlaan en -plein, Pieter De Somerlaan en Rector Pieter De Somerplein, Edouard Remyvest en Remylaan.

Het relatief grote aantal vernoemingen van straten en pleinen naar personen heeft als gevolg dat er in Leuven nogal wat straatnamen zijn met een behoorlijke lengte. De top 5 van langste Leuvense straatnamen bestaat uitsluitend uit dit type en ziet er als volgt uit: Lodewijk Engelbertus van Arenbergplein (38 tekens,

inclusief spaties), Burgemeester Stanislas De Rijcklaan (35), Baron August De Becker Remyplein (32), Monseigneur Van Waeyenberghlaan (31), Pierre Joseph Van Benedenstraat (31). Slechts 7,5% (69) van de Leuvense straatnamen bestaat uit minder dan 10 letters. De top 5 van de kortste straatnamen in Leuven ziet er als volgt uit: Lei, Lopad, Overlo, Leming en Molweg.

ROB BELEMANS

1 Cf. <https://www.agiv.be/producten/crab>

2 Cf. R. Belemans, Van de Aspot naar de Schepen Napoleon De Meyerstraat. Straatnaamgeving in Vlaanderen tussen immaterieel-erfgoedzorg en politieke identiteitsprofilering. In: *faro | tijdschrift over cultureel erfgoed* 1 (2008) 2, 18–24.

Hoe komt een nieuwe straatnaam tot stand?

De procedure die leidt tot het officieel toekennen van een nieuwe straatnaam verloopt volgens een vrij complexe procedure, dat een samenspel is van de stedelijke overheid, het provinciebestuur als toezichtshoudende overheid, twee externe adviesorganen en de eventueel betrokken bewoners. De dienst Bouwen van de stadsadministratie vervult in de heel deze procedure een coördinerende rol.

Stap 1: Van noodzaak tot principiële akkoord

Bij de aanleg van een nieuwe weg zet de dienst bouwen ruim voordat de werken uitgevoerd zijn de hele procedure voor straatnaamgeving in gang. Het college van burgemeester en schepenen (CBS) krijgt het verzoek om een voorstel tot naamgeving uit te werken. Het college doet vervolgens beroep op het comité toponymie van de stad (waarin naast ambtenaren van diverse diensten – waaronder het stadsarchief – ook externe experts zitten) om een gemotiveerd naamsvoorstel voor de betreffende straat te krijgen. Dat voorstel wordt – na goedkeuring door het CBS – aan de gemeenteraad voorgelegd om principieel (nog niet definitief) goedgekeurd te worden.

Stap 2: externe advisering en mogelijkheid tot bezwaar

Eens het principiële akkoord voor de nieuwe straatnaam een feit is, kan de dienst bouwen het zogenaamd openbaar onderzoek opstarten. Dit bevat twee onderdelen: het verplicht inwinnen van advies en het bekendmaken van het voornemen om de nieuwe straatnaam in te voeren bij de belanghebbenden (bewoners/eigenaars van eigendom in de betreffende straat), zodat ze hun eventueel bezwaar kunnen kenbaar maken. Het openbaar onderzoek loopt gedurende tenminste 30 dagen. De stedelijke overheid is verplicht om

advies in te winnen bij de Cultuurraad. De facto geeft de Deelraad Erfgoed namens de Cultuurraad zijn niet-bindend advies over het naamsvoorstel. Via het kabinet van de provinciegouverneur wordt het principebesluit ook voor advisering voorgelegd aan de provinciale straatnaamcommissie. Voor beide instanties geldt dat ze automatisch gunstig adviseren als ze niet binnen de 30 dagen reageren op het verzoek om advies (maar de gouverneur kan wel verlenging van deze adviesperiode vragen). De bewoners en eigenaars van percelen die grenzen aan de straat in kwestie worden per brief op de hoogte gebracht van het principiële akkoord tot straatnaamgeving. Daarnaast wordt dit ook uitgehangen op de officiële aanplakplaats voor berichten van de stad en in de deelgemeentehuizen. In Info-Leuven verschijnt vóór de start van het openbaar onderzoek ook een bericht dat er een openbaar onderzoek zal uitgevoerd worden. De belanghebbenden kunnen hun eventueel bezwaar tegen het principesakkoord schriftelijk kenbaar maken via de dienst bouwen. Alle bezwaarschriften en adviezen worden aan het dossier toegevoegd.

Stap 3: van geadviseerd principiële akkoord naar definitief besluit

Nadat de periode van openbaar onderzoek afgelopen is, maakt de dienst bouwen het volledige dossier over aan het

CBS om het te agenderen op de gemeenteraadszitting, zodat er een definitief besluit kan genomen worden. De gemeenteraadsleden hebben inzage in het volledige dossier en kunnen over aanpassing van het principiële akkoord debatteren. Uiteindelijk neemt de gemeenteraad de definitieve beslissing en is de straatnaamgeving een feit. Bij wijziging van een bestaande straatnaam dient het CBS te beslissen vanaf wanneer de nieuwe naam in voege treedt.

Stap 4: van definitief besluit naar uitvoering

Zodra er een definitief besluit van de gemeenteraad is, onderneemt de dienst bouwen de nodige stappen om dit ook in praktijk om te zetten. De gouverneur wordt in kennis gesteld van het definitieve besluit van de gemeenteraad. Zodra de hij een bericht van kennisname bezorgd heeft of indien er uiterlijk 30 dagen na de kennisgeving geen reactie van de gouverneur volgde, wordt het besluit definitief. De dienst bouwen moet vervolgens een aantal instanties op de hoogte brengen: het Rijksregister bij de FOD Binnenlandse Zaken, het Kadaster, Bpost, de federale belastingdienst en ook enkele interne stadsdiensten (GIS en databeheer, burgerzaken, ...). Het officiële straatnaambord wordt aangebracht en de GIS-cel van de stad vraagt een zogenaamde RR-code aan, waardoor de straatnaam ook opgenomen wordt in de CRAB-databank van het Vlaams Gewest. De bevolkingdienst van de stad stelt de bewoners van de straat per brief in kennis van de nieuwe straatnaam.

MARIKA CEUNEN

praktische informatie

www.leuven.be/salsa
salsaarchief@gmail.be

Salsa! vzw
Samen Actief voor het Leuvens StadsArchief!

Maatschappelijke zetel

Stadsarchief Leuven,
Rijschoolstraat 4/001
3000 Leuven

Bestuursleden

Jules Audiens, Jaak Brepoels, Marc Carnier (penningmeester), Mich De Winter, André De Winter, Gustaaf Janssens (voorzitter), Hendrik Ollivier (secretaris), Sabrina Keyaerts, Violet Soen

U kan lid worden van Salsa! vzw

door overschrijving van
€ 15 (voor gewone leden) of
€ 30 (voor steunende leden)
op volgend rekeningnummer:
IBAN BE93 068-2420772-67
Dit lidgeld omvat de driemaandelijke nieuwsbrief,
mogelijkheid tot aankopen van de eigen publica-
ties en gratis
toegang tot de activiteiten van de vriendenkring.

Stadsarchief Leuven

Rijschoolstraat 4/001
3000 Leuven
T 016 30 08 69
F 016 23 40 06
E archief@leuven.be

Openingsuren leeszaal

Dinsdag, woensdag: 9.00 tot 13.00 u
Donderdag: 9.00 tot 19.00 u
Vrijdag: 9.00 tot 13.00 u

Salsa!.doc

COLOFON

is een driemaandelijke nieuwsbrief,
uitgegeven door Salsa! vzw,
de Vriendenkring van
het Leuvens Stadsarchief.
Het abonnement is inbegrepen
in de lidmaatschapsbijdrage voor de vzw.

Eindredactie

Marika Ceunen

Redactieadres

Stadsarchief Leuven

Verantwoordelijke uitgever

Gustaaf Janssens
Maria-Theresiastraat 87 | 3000 Leuven

Foto's

Marika Ceunen,
Dries Verachtert (<http://leveninleuven.be/?s=itinerar+nova>),
Eric Dewaersegger,
Stadsarchief Leuven

Druk en vormgeving

Drukkerij Leën | Hasselt

Activiteiten van Salsa! vzw

Lezing 'De kiezer verleid(t). 1918-1968' op 17 mei

Jaak Brepoels geeft commentaar en context bij de prachtige collectie Leuvense verkiezingsaffiches uit een tijd dat 'sprekende affiches' onverbloemd en zonder franje het politieke landschap kleurden. Deze lezing gaat door in de leeszaal van het stadsarchief (Tweebonnen) op zaterdag 17 mei om 10.30 u. Toegang gratis voor leden. Inschrijven via salsaarchief@gmail.be of bij Gustaaf Janssens, Maria-Theresiastraat 87, 3000 Leuven.

Publieksdebat over straatnaamgeving op 10 mei

Op zaterdag 10 mei wordt de tentoonstelling 'En PLEIN publique' afgesloten in de wandel-zaal van het historisch stadhuis. Om 14.00 uur kunnen SALSA!-leden nog een geleid bezoek bijwonen met uitleg door stadsarchivaris Marika Ceunen. Aansluitend geeft Marc Carnier in de gotische zaal uitleg bij de Leuvense toponiemendatabank. Afsluitend is er een publieksdebat over straatnaamgeving in Leuven met schepen Vandevoort, Marika Ceunen, Marc Carnier (voorzitter adviescommissie) en Rob Belemans (voorzitter deelraad erfgoed) als panelleden/beantwoorders van vragen, gevolgd door een receptie.

Wie er bij wil zijn op 10 mei 2014, geeft best even een seintje via mail (archief@leuven.be) of telefonisch op het nummer 016 30 08 69.

